

SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSUT- SKOTTETS BETÄNKANDE 44/2001 rd

Regeringens proposition med förslag till lag om ändring av folkpensionslagen och vissa lagar som har samband med den

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 9 oktober 2001 en proposition med förslag till lag om ändring av folkpensionslagen och vissa lagar som har samband med den (RP 151/2001 rd) till social- och hälsovårdsutskottet för beredning.

Motioner

I samband med propositionen har utskottet behandlat följande lagmotioner:

— en lagmotion med förslag till lag om ändring av folkpensionslagen (LM 193/2000 rd — Jaana Ylä-Mononen /cent), som remitterades till utskottet den 22 februari 2001,

— en lagmotion med förslag till lag om ändring av folkpensionslagen (LM 50/2001 rd — Niilo Keränen /cent m.fl.), som remitterades till utskottet den 5 juni 2001, och

— en lagmotion med förslag till lag om ändring av folkpensionslagen och vissa lagar som har samband med den (LM 118/2001 rd — Liisa Hyssälä /cent m.fl.), som remitterades till utskottet den 2 oktober 2001.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- äldre regeringssekreterare Juha Rossi, social- och hälsovårdsministeriet
- förmånschef Marja Ikonen, Folkpensionsanstalten.

PROPOSITIONEN OCH MOTIONERNA

Propositionen

I propositionen föreslås att folkpensionslagen ändras så att nya barnförhöjningar i anknytning till folkpensionen får beviljas från och med den 1 januari 2002. Barnförhöjningen skall uppgå till 17,66 euro per månad för varje barn under 16 år som har rätt att få barnförhöjning. Beloppet skall motsvara nivån för folkpensionsindex för 2001 och justeras i enlighet med förändringarna i indexet.

Barnförhöjningen skall inte beaktas som inkomst när bostadsbidraget för pensionstagare eller avgifterna för barndagvård fastställs. Dessutom ändras också lagen om bostadsbidrag för pensionstagare och lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården på dessa punkter.

Propositionen ansluter sig till budgetpropositionen för 2002 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2002.

Lagmotionerna

I lagmotion LM 193/2000 rd föreslås att folkpensionärer skall få en barnförhöjning på 3 300 mark per barn och år för barn under 18 år som bor i samma hushåll som de själva.

I lagmotion LM 50/2001 rd föreslås att folkpensionärer skall få en barnförhöjning på 1 442

mark per år och barn för barn under 18 år som de försörjer.

I lagmotion LM 118/2001 rd föreslås att folkpensionärer skall få en barnförhöjning på 30 euro i månaden till folkpensionen för barn under 18 år som de försörjer.

UTSKOTTETS STÄLLNINGSTAGANDEN**Allmän motivering**

Av de orsaker som nämns i propositionen och på grundval av erhållen utredning finner utskottet förslaget nödvändigt och lämpligt. Utskottet tillstyrker lagförslagen med följande anmärkningar och ändringsförslag.

Fram till slutet av 1995 betalades barnförhöjningen enligt folkpensionslagen till alla folkpensionärer som försörjde ett barn under 16 år. I samband med totalreformen av folkpensionssystemet avskaffades basdelen. Därför har inga nya barnförhöjningar beviljats sedan 1996. Också de barnförhöjningar som fortsättningsvis har betalats ut har gradvis reducerats.

När riksdagen i december 2000 godkände en ändring av folkpensionslagen (RP 154/2000 rd) som innebar en nivåförhöjning av folkpensionen och att basdelen slutades utbetalas intogs en skyddsklausul i ikraftträdelsebestämmelsen. Detta innebar att barnförhöjningen fortfarande skulle ges ut till personer som efter den slopade basdelen inte längre fick någon folkpension men som fortfarande fick barnförhöjningen. I år har barnförhöjningen uppgått till 105 mark i månaden per barn. När propositionen ovan godkändes förutsatte riksdagen att regeringen snabbt utreder på vilka grunder barnförhöjning kan beviljas också andra pensionstagare, som inte har rätt till förhöjningen men som försörjer barn under 16 år. Vidare förutsatte riksdagen att regeringen förelägger riksdagen nödvändiga lagändringar för att en ändring ska kunna behandlas i samband med budgeten för 2002.

Regeringen har utarbetat propositionen om återinförd barnförhöjning med utgångspunkt i

att bara folkpensionärer skall återfå barnförhöjningen och att förhöjningen skall vara lika stor som den var 2001. Men barnförhöjningen bör i enlighet med uttalandet av riksdagen också ges ut till andra pensionärer än folkpensionärer, när de försörjer barn under 16 år, anser utskottet. Barnförhöjningen är således inte beroende av stödtagarens inkomster och förmånen kan betalas ut samtidigt till båda föräldrarna om de försörjer barnet.

Om barnförhöjningen börjar betalas ut till personer som får arbetspension kommer förhöjning att betalas för cirka 8 000 barn per år. Utskottets förslag kräver inga höjda anslag i statsbudgeten för 2002, påpekar utskottet. Detta beror på att anslagen för propositionen enligt vad utskottet har erfarit kommer att räcka till för att även täcka kostnaderna för den föreslagna ändringen.

Detaljmotivering

Utskottet föreslår ändringar i 29 § i den föreslagna lagen om ändring av folkpensionslagen. Utskottet föreslår att paragrafen skall föreskriva om barnförhöjning för pensionstagare, och inte för folkpensionstagare som regeringen föreslår. Dessutom föreslår utskottet ett nytt 2 mom., där de pensioner som berättigar till barnförhöjning räknas upp. I paragrafen blir därför 2—6 mom. 3—7 mom.

Motionerna

Förslaget i propositionen och i betänkandet avviker från förslagen i lagmotionerna. Utskottet föreslår därför att lagmotionerna förkastas.

Förslag till beslut

På grundval av det ovanstående föreslår social- och hälsovårdsutskottet vördsamt

att det andra och det tredje lagförslaget godkänns utan ändringar,

att det första lagförslaget godkänns i enlighet med propositionen utom att 29 § godkänns med ändringar (Utskottets ändringsförslag) och

att lagmotionerna LM 193/2000 rd, LM 50/2001 rd och LM 118/2001 rd förkastas.

Utskottets ändringsförslag

3 b kap.

Barnförhöjning och vårdbidrag

29 §

Om en pensionstagare eller en pensionstagares make har ett barn under 16 år som lever i samma hushåll som pensionstagaren, eller om pensionstagaren på annat sätt svarar för utkomsten för ett barn som bor någon annanstans, betalas barnförhöjning i anslutning till pensionen.

Barnförhöjning betalas till en i 1 mom. avsedd pensionstagare som får

- 1) folkpension,
- 2) invalidpension till fullt belopp, individuell förtidspension, arbetslöshetspension, ålderspension eller förtida ålderspension enligt de lagar som avses i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare eller någon annan motsvarande på

anställnings- eller tjänsteförhållande baserad pension,

3) på grundval av full arbetsoförmåga enligt lagstadgad olycksfallsförsäkring, lagarna om trafikförsäkring eller lagen om skada, ådragen i militärtjänst beviljad fortlöpande olycksfalls-pension, livränta, invalidpension eller sådan ersättning för inkomstbortfall som betalas när ett år förflutit från trafikskadan. (Ny)

Som barn till en pensionstagare betraktas också ett i 41 § barnskyddslagen (683/1983) avsett barn som bor hos pensionstagaren.

En pensionstagare anses svara för sitt barns utkomst så som avses i 1 mom. då han eller hon har kostnader för barnets utkomst vilka uppgår till minst underhållsstödets belopp enligt 7 § 1 mom. lagen om underhållstrygghet (671/1998).

(5—7 mom. som 4—6 mom. i RP)

ShUB 44/2001 rd — RP 151/2001 rd

Helsingfors den 29 november 2001

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Marjatta Vehkaoja /sd
vordf. Timo Ihamäki /saml
medl. Eero Akaan-Penttilä /saml
Merikukka Forsius /gröna
Tuula Haatainen /sd
Inkeri Kerola /cent
Niilo Keränen /cent (delvis)
Valto Koski /sd
Marjaana Koskinen /sd (delvis)

Pehr Löf /sv
Juha Rehula /cent (delvis)
Päivi Räsänen /kd
Sari Sarkomaa /saml (delvis)
Arto Seppälä /sd
Marjatta Stenius-Kaukonen /vänst
Raija Vahasalo /saml (delvis)
Jaana Ylä-Mononen /cent.

Sekreterare vid behandlingen i utskottet var

utskottsrådet Eila Mäkipää.

RESERVATION

Motivering

Enligt det tidigare folkpensionssystemet var en folkpensionstagare berättigad till barnförhöjning i samband med pensionen, om pensionstagaren svarade för utkomsten för ett eller flera barn under 16 år. Förhöjningen betalades för varje barn i denna ålder och åt vardera maken om dessa var folkpensionstagare. Förhöjningen var 262 mark i månaden 1995 då den ännu betalades. På den tiden hade folkpensionstagarna cirka 30 000 barn under 16 år.

I propositionen RP 119/1995 rd motiverades slopandet av barnförhöjningarna med inbesparingar. Regeringen uppskattade att inbesparingarna var 35 miljoner mark om året när begravningsbidragen, barnförhöjningarna och tillägg för make slopades. Efter att lagen 1491/1995 trädde i kraft den 1 januari 1996 har nya barnförhöjningar inte längre beviljats och de gällande barnförhöjningarna har årligen skurits ner så att barnförhöjningen i år är 105 mark. Nu föreslår regeringen att barnförhöjningarna igen tas i bruk men endast till det sänkta beloppet.

De folkpensionstagare som har minderåriga barn har i allmänhet på sin höjd en mycket liten arbetspension och har relativt tidigt blivit arbetsoförmögna utan att hinna tjäna in några betydande arbetspensionsförmåner. Den största orsaken till pension vid unga år är mentala problem som i och för sig gör det svårt att leva ett normalt liv som pensionär. Om man dessutom beaktar de ekonomiska svårigheter som försörjningen av ett barn medför vore det rimligt att rätta till det sparbeslut som fattades under recessionen. Barnbidragen och stöden för hemvård av barn som sänktes vid samma tid har inte heller setts över,

vilket ytterligare ökar utslagningshotet bland de barnfamiljer där försörjaren eller försörjarna är folkpensionstagare. I dag gäller inte heller längre i de gamla lagarna vedertagen praxis att unga redan när de fyllt 16 år svarar för sin utkomst i arbetslivet. De unga är däremot i högsta grad beroende av föräldrarnas ekonomiska underhåll åtminstone tills de fyller 18 år.

Regeringen föreslår att barnförhöjningarna igen tas i bruk. Den föreslagna barnförhöjningen är dock inte tillräckligt stor och därför föreslår vi att förhöjningen är högre än 17,66 euro som regeringen föreslår, det vill säga 30 euro (178,37 mark) i månaden för varje barn under 18 år som folkpensionstagaren försörjer. Målet bör vara att barnförhöjningen senare höjs till den nivå den hade före sänkningarna 1996.

Den tidigare åldersgränsen på 16 år föreslås bli ändrad till 18 år av den orsaken att endast få 17–18-åringar i dagens läge arbetar; de flesta går i skola eller studerar och är därför i huvudsak beroende av sina föräldrars ekonomiska underhåll. Unga i denna ålder förbrukar också mycket, vilket bl.a. barnbidragsarbetsgruppen konstaterade i början av 2001.

Förslag

Med stöd av det ovan anförda föreslår vi

att det andra och tredje lagförslaget i betänkandet godkänns utan ändringar och

att det första lagförslaget i övrigt godkänns utifrån utskottets betänkande utom att 29 § godkänns med ändringar (Reservationens ändringsförslag):

Reservationens ändringsförslag

3 b kap.

Barnförhöjning och vårdbidrag

29 §

Om en pensionstagare eller en pensionstagares make har ett barn under 18 år som lever i samma hushåll som pensionstagaren, eller om

pensionstagaren på annat sätt svarar för utkomsten för ett barn som bor någon annanstans, betalas barnförhöjning i anslutning till pensionen.

(2—4 mom. som i ShUB)

Barnförhöjningens belopp är för varje ovan avsett barn 30 euro per månad.

(6 och 7 mom. som i ShUB)

Helsingfors den 29 november 2001

Juha Rehula /cent

Inkeri Kerola /cent

Niilo Keränen /cent

Päivi Räsänen /kd

Jaana Ylä-Mononen /cent